

MARKUS ZUSAK

Podul de lut

Traducere din limba engleză

ADRIANA BĂDESCU

NOTA AUTORULUI

În engleză, echivalentul pentru „lut“ este *clay* – un cuvânt cu două semnificații. Prima este o prescurtare a numelui Clayton. Cea de-a doua desemnează argila, materialul folosit în construcții, olărit și sculptură.

Ambele semnificații sunt importante în cartea de față: una fiindcă e numele protagonistului, cealaltă prin natura lutului ca material. Cartea poate fi citită și fără a ști acest lucru, însă explicația va conferi o semnificație mai profundă poveștii lui Clay și podului pe care îl construiește.

Cu sinceritate și cele mai bune urări,
MZ

ÎNAINTE DE ÎNCEPUT

BĂTRÂNA MS

La început au fost un ucigaș, un catâr și un băiat, dar nu acesta e începutul, e înainte de început, e despre mine, iar eu sunt Matthew, și iată-mă aici, în bucătărie, în miez de noapte – în estuarul de lumină – unde bat și bat de zor pe taste. În jurul meu, casa e tăcută.

Fiindcă toți ceilalți dorm.

Stau la masa din bucătărie.

Sunt eu și mașina de scris – eu și bătrâna MS, așa cum spunea de mult pierdutul nostru tată că obișnuia să zică de mult pierduta noastră bunică. De fapt, ea îi zicea *bătrâna MS*, dar eu nu-s omul unor așa amănunte. Eu... eu sunt știut pentru lovituri și simț practic, pentru statură înaltă, și mușchi, și blasfemii, și pentru sentimentalism din când în când. Dacă sunteți și dumneavoastră la fel ca mai toți ceilalți, vă întrebați probabil de ce mă sinchisesc să însăilez cuvintele într-o frază, ca să nu mai spun despre epopei ori despre greci. Uneori, e bine să fii astfel subestimat, dar e și mai bine când cineva își dă seama. Eu, unul, am avut noroc.

Pentru mine a existat Claudia Kirkby.

Au existat un băiat, un fiu și un frate.

Da, pentru noi a existat mereu un frate, și el a fost acela – el între noi cinci – care a luat totul pe umerii lui. Ca-ntotdeauna, mi-a spus liniștit, și pe-ndelete, și sigur că a nimerit-o

la fix. Era, da, o veche mașină de scris îngropată într-o curte dosnică dintr-un oraș dosnic, dar trebuia să măsoar cum trebuia, fiindcă altfel riscam să dezgrop un câine mort ori un șarpe în locul ei (ceea ce am și făcut – și câinele, și șarpele). Și mi-am zis că dacă potaia era acolo, și dacă șarpele era acolo, atunci nici mașina de scris nu putea fi departe.

Și s-a dovedit a fi comoara perfectă, fără pirați care s-o apere.

Plecasem la o zi după ce m-am însurat.

Ieșisem din oraș.

În miez de noapte.

Pe câmpuri goale fără capăt și dincolo de ele.

Orașul în sine era un tărâm de poveste dur, îndepărtat; îl puteai vedea de la mare distanță. Totul era doar miriște și maratoane-ntregi de cer. În jur, o pârlăgă de tufărișuri și eucalipti îl împresura, și era adevărat, era al naibii de adevărat: oamenii mergeau gheboșați și aplecați. Lumea în care trăiau îi cocoșase.

În fața băncii, lângă una dintre multele crâșme, o femeie m-a îndrumat. Era cea mai verticală femeie din oraș.

– O iei la stânga acolo, pe strada Turnstile, da? Pe urmă mergi drept cale de vreo două sute de metri și faci la stânga iar.

Avea părul castaniu, era bine îmbrăcată, cu blugi și ghete și o cămașă roșie simplă, și-și ținea un ochi strâns închis împotriva soarelui. Singurul lucru care o trăda era un triunghi de piele cu vârful în jos acolo, la baza gâtului: bătrân, și obosit, și zbârcit ca mânerul unui cufăr vechi.

– Ai priceput deci?

– Am priceput.

– Da' ce număr cauți?

– Douăzeci și trei.

– Oh, deci la Merchisoni vrei s-ajungi, așa-i?

– Păi, sincer să fiu, nu.

Femeia s-a apropiat mai mult și i-am văzut dinții albi, și lucitori, și galbeni – la fel ca soarele în toată fala lui. Când a făcut un pas spre mine, am întins mâna, și eram doar eu și ea, și dinții ei și orașul.

– Mă cheamă Matthew, i-am spus, iar ea era Daphne.

Când am ajuns înapoi la mașină, ea se întorsese de la bancomatul din bancă. Își lăsase mașina în urmă și stătea în drum, cu o mână în șold. Eu nici nu apucasem bine să mă așez la volan, că Daphne înclinase din cap, căci deja știa. Știa aproape totul, ca o femeie care citește știrile.

– Matthew Dunbar.

O spusese ca pe o afirmație, nu ca pe o întrebare.

Iată-mă deci, la douăsprezece ore de casă, într-un oraș în care nu călcasem vreodată în cei treizeci și unu de ani ai mei, iar, într-un fel, cine știe cum, ei mă așteptau.

Mult timp apoi ne-am uitat unul la celălalt, câteva secunde cel puțin, totul fiind larg și deschis. Au apărut oameni, mergând pe stradă.

– Ce altceva mai știi? am întrebat. Știi că am venit pentru mașina de scris?

Ea a deschis și celălalt ochi.

A înfruntat soarele amiezii.

– Mașina de scris?

Acum o derutasem de-a binelea.

– Ce naiba vorbești acolo?

Aproape în același moment, un bătrân a început să strige, întrebând dacă idioata ei de mașină bloca idiotul de trafic în dreptul idiotului de bancomat, iar ea a dat fuga înapoi s-o mute. Poate că aș fi putut să-i explic că exista, într-adevăr, o veche mașină de scris în toată povestea asta, pe vremea în care cabinetele doctorilor foloseau mașini de scris, iar

secretarele răpăiau pe taste. Dar n-o să știu niciodată dacă explicația ar fi interesat-o. Ceea ce știu este că indicațiile ei au fost la fix.

Strada Miller:

O linie de asamblare liniștită, de case mici, drăguțe, prăjindu-se în arșiță.

Am parcat mașina, am închis portiera și am traversat peluza imaculată.

Cam pe atunci am regretat că n-am adus-o și pe fata cu care tocmai mă însurasem – de fapt, femeie, mama celor două fiice ale mele – și, desigur, pe cele două fiice. Le-ar fi plăcut locul ăsta, s-ar fi plimbat, s-ar fi hârjonit și ar fi dănuțit aici, amândouă numai picioare și păr însořit. Ar fi făcut roata pe peluză, strigând: „Și nu trage cu ochiul la chiloțee noștri, bine?”

Ce mai lună de miere!

Claudia era la muncă.

Fetele erau la școală.

O parte din mine se bucura totuși de asta, firește; o mare parte din mine se bucura mult.

Am tras aer în piept, l-am dat afară și am ciocănit la ușă.

Înăuntru, casa era ca un cuptor.

Mobila era toată scorojită.

Tablourile abia ieșiseră de la copt.

Aveau un aparat de aer condiționat. Era stricat.

Erau ceai și biscuiți, iar soarele bătea tare în ferestre.

La masă, transpirația era în floare. Picura de pe brațe pe țesătură.

Cât despre Merchisoni, erau oameni păroși și onești.

El, în maiou albastru, cu perciuni dolofani, ca niște satăre de blană pe obraji, iar ea, pe nume Raelene. Purta cercei cu perle, avea părul creț și ținea în mână o geantă. Era mereu în

drum spre magazine, dar rămăsese locului. Din clipa în care am pomenit despre curtea din spate și despre faptul că ar fi putut fi îngropat ceva acolo, n-a mai putut să plece. Când ceaiul s-a terminat, iar din biscuiți a mai rămas un ciot, m-am întors spre perciuni. El mi-a vorbit direct, pe șleau:

– Cre' că ar trebui să trecem la treabă.

Afară, în curtea lungă și uscată, am luat-o spre stânga, spre uscătorul de rufe și spre un caprifoi ofilit, pe moarte. M-am uitat o clipă înapoi: casa mică, acoperișul de tablă. Soarele era încă deasupra ei, dar cobora spre vest. Am săpat cu lopata și cu mâinile și am găsit.

– La naiba!

Câinele.

Din nou.

– La naiba!

Șarpele.

Amândoi, doar oase goale.

Le-am strâns și le-am așezat alături, cu grijă.

Le-am pus pe peluză.

– Ei, fir-aș!

Bărbatul a zis-o de trei ori, cel mai sonor atunci când, în sfârșit, am găsit vechea mașină Remington, gri ca glonțul. O armă în pământ, era înfășurată în trei straturi de plastic tare, atât de transparent, încât am putut vedea literele: mai întâi un Q și un W, apoi rândul de mijloc, cu F, G, H și J.

Pentru o vreme m-am uitat la ea; am stat și m-am uitat.

Tastele acelea negre, ca niște dinți de monstru, dar prietenoși. Într-un târziu, m-am aplecat și am ridicat-o cu mâini murdare, dar grijulii; am umplut la loc toate cele trei găuri. Am scos-o din plastic, m-am uitat și m-am lăsat pe vine, ca s-o cercetez.

– O drăcovenie, constată domnul Merchison, iar satărele din blană tremură.

– Așa e.

Într-adevăr, era extraordinară.

– Azi-dimineață, când m-am trezit, nu bănuiam că *asta* o să se-ntâmple.

O ridică de jos și mi-o întinse.

– Vrei să rămâi la cină, Matthew?

Întrebarea venise de la bătrâna doamnă, încă pe jumătate uluită. Dar uluiala nu depășea cina în importanță.

Din poziția mea ghemuită, am ridicat privirea.

– Vă mulțumesc, doamnă Merchison, dar sunt sătul după toți biscuiții aceia, am spus și am studiat din nou casa, împachetată acum în umbră. Ar trebui să plec, am adăugat, strângându-le mâna pe rând. Vă mulțumesc din suflet.

Am început să mă îndepărtez, cu mașina de scris în brațe.

Domnul Merchison – nici să n-audă. Strigă un sonor „Hei!”

Ce altceva puteam să fac?

Trebuie să fi existat un motiv bun pentru dezgroparea celor două animale, și m-am întors de unde ajunsesem, sub uscătorul de rufe – bătrânul și obositul Hills Hoist¹, la fel ca al nostru – și am așteptat să aud ce are de spus.

– N-ai uitat cumva ceva acolo, amice?

Apoi arată cu bărbia spre oasele câinelui și spre șarpe.

Și așa am plecat.

Pe bancheta din spate a mașinii mele, în ziua aceea, se aflau rămășițele scheletice ale unui câine, o mașină de scris și oasele subțirite ale unui șarpe mulga.

Pe la jumătatea drumului, am tras pe margine. Era un loc pe care-l știam – abătut puțin din drum, cu pat și condiții

¹ Uscător de rufe rotativ de fabricație australiană, format dintr-un stâlp central reglabil pe înălțime și brațe dispuse la partea superioară ca spițele unei umbrelor, care se rotesc în bătaia vântului și permit uscarea rapidă a rufelor (n.tr.)

bune –, dar am hotărât să nu mă duc. M-am întins în schimb în mașină, cu șarpele acolo, lângă gâtul meu. Înainte să mă ia somnul, m-am gândit că momentele înainte de început sunt pretutindeni – fiindcă, înainte și mai înainte de atât de multe lucruri, fusese un băiat în orașul acela dosnic, un băiat care se așezase în genunchi pe jos când câinele fusese ucis de șarpe, iar șarpele fusese ucis de câine... dar asta încă nu s-a întâmplat.

Nu, deocamdată, asta-i tot ce trebuie să știți:

M-am întors acasă a doua zi.

M-am întors în oraș, pe strada Archer, unde începuse totul și apoi continuase în multe și diverse feluri. Ciorovăiala privind „de ce naibii ai adus cu tine câinele și șarpele” se stinsese cu ore în urmă, iar cei care trebuiau să plece plecașeră și cei care trebuiau să rămână rămăseseră. Discuția cu Rory, la întoarcere, despre ceea ce se afla pe bancheta din spate a mașinii fusese cireașa de pe tort. Rory, tocmai el! El, mai mult decât oricine, știe cine, ce și de ce suntem:

O familie de tragedie șubrezită.

O caricatură de băieți, de sânge și de dobitoace.

Ne-am născut pentru relicve ca acelea.

În toiul întregii tevaturi, Henry rânjea, Tommy râdea, și amândoi spuneau „La fel ca-ntotdeauna”. Al patrulea dintre noi dormea, și dormise tot timpul cât fusesem plecat.

Cât despre cele două fete ale mele, când au intrat, s-au minunat la vederea oaselor și au întrebat:

– De ce le-ai adus acasă, tata?

Fiindcă e un idiot.

L-am surprins pe Rory gândind asta chiar atunci, însă niciodată n-ar spune-o în fața copiilor mele.

Cât despre Claudia Dunbar – fostă Claudia Kirkby –, ea a clătinat din cap și m-a luat de mână, și era fericită, atât de-al naibii de fericită, încât m-aș fi putut frânge din nou. Motivul, sunt sigur, e că eram bucuroși.

Bucuros.

„Bucuros“ e un cuvânt cu aer stupid, dar îl scriu și vă povestesc toate astea, pur și simplu, fiindcă exact așa suntem noi. Eu mai cu seamă sunt așa, fiindcă iubesc acum bucătăria asta și întregul ei trecut mare și teribil. Trebuie s-o fac aici. E normal s-o fac aici. Mă bucur să aud că notițele mele sunt puse pe pagină.

În fața mea e bătrâna MS.

Dincolo de ea, tărâmul unei mese din lemn scrijelit.

Sunt solnițe desperecheate de sare și piper, și un regiment de firimituri de pâine încăpățănate. Lumina care vine din hol e galbenă, cea de aici e albă. Stau și mă gândesc și scriu aici. Bat și bat pe taste. Scrisul e întotdeauna dificil, dar devine mai ușor când ai ceva de spus.

Dați-mi voie să vă povestesc despre fratele nostru.

Al patrulea băiat Dunbar, pe nume Clay.

Lui i s-a întâmplat totul.

Și noi toți am fost schimbați prin el.

PARTEA ÎNTÂI

ORAȘE

Portretul unui ucigaș ca bărbat de vârstă mijlocie

Dacă înainte de început (în scris, cel puțin) au fost o mașină de scris, un câine și un șarpe, începutul însuși – cu unsprezece ani înainte – a fost cu un ucigaș, un catâr și cu Clay. Chiar și la începuturi însă cineva trebuie s-o ia înainte, iar în ziua aceea, acel cineva nu putea fi decât Ucigașul. La urma urmei, el e cel care a pus totul în mișcare și pe noi să privim înapoi. Și a făcut-o sosind. A sosit la ora șase.

Întâmplător, era ora potrivită – o altă seară fierbinte de februarie; amiaza clocotise asfaltul, iar soarele era încă sus, dureros. Era o căldură de care să te-agăți și pe care să te bazezi, sau mai curând una care îl agățase pe el. În istoria tuturor ucigașilor, de pretutindeni, asta era, cu siguranță, cel mai jalnic.

La cei un metru și șaptezeci ai lui, era de înălțime medie.

La șaptezeci și cinci de kilograme, o greutate potrivită.

Dar nu vă faceți iluzii – era doar o pârlăgă în costum de haine; era adus de spate, era frânt. Se sprijinea de aer de parcă ar fi așteptat ca aerul să-l termine, numai că n-avea să-l termine, nu azi, fiindcă dintr-odată ziua nu părea una în care ucigașii să primească favoruri.

Nu, azi o simțea.

O adulmeca.

Era nemuritor.

Ceea ce rezumă lucrurile destul de bine.

Poți să te bazezi pe Ucigaș că va fi de neucis exact în clipa în care i-ar fi fost mai bine mort.

Un timp nesfârșit apoi, zece minute pe puțin, stătu nemișcat în capătul străzii Archer, ușurat fiindcă ajunsese, în sfârșit, îngrozit să se afle acolo. Străzii nu părea să-i pese prea mult; aerul ei era dens, dar banal, mirosul ei de fum era palpabil. Mașinile erau trântite mai degrabă decât parcate, iar cablurile de curent atârnavă de la greutatea porumbeilor tăcuți, înfierbântați și stingheriți. În jurul ei, un oraș se înălța, strigând:

Bine ai revenit, ucigașule!

Vocea era caldă, alături de el.

Ai o mică problemă, aș spune... Fapt este că „o mică problemă” e doar un vag eufemism – ești într-un necaz disperat.

Iar el o știa.

Și în scurt timp, arșița ajunsese mai aproape.

Strada Archer începu să se ridice la înălțimea situației, aproape frecându-și palmele de încântare, iar Ucigașul se aprinse. Simțea flacăra crescând, undeva în interiorul jachetei, și odată cu ea apărură întrebările:

Putea să se ducă și să termine începutul?

Putea duce totul la capăt?

Pentru un ultim moment, își permise un mic lux – fiorul nemișcării – și apoi înghiți greu, își scărpină cununa de păr țepos și, cu o hotărâre înverșunată, porni către numărul optsprezece.

Un bărbat într-un costum de haine în flăcări.

Desigur, se ducea în ziua aceea la cinci frați.

La noi, băieții Dunbar.

De la cel mai mare la cel mai mic:

Eu, Rory, Henry, Clayton, Thomas.

Niciodată n-aveam să mai fim aceiași.

Sincer să fiu, nici el n-avea să mai fie, și ca să vă faceți măcar o idee vagă despre ce-l aștepta pe Ucigaș, ar trebui să vă spun cum eram.

Mulți ne considerau zurbagii.

Barbari.

În general, aveau dreptate.

Mama murise.

Tata plecase.

Înjuram ca niște lepădături, ne certam ca niște bătauși și ne pedepseam reciproc la scaldă, la tenisul de masă (întotdeauna la mese de mână a treia sau a patra, deseori așezate pe iarba noduroasă din curte), la jocul de Monopoly, la darts, la fotbal, la cărți și la toate cele pe care puteam pune mâna.

Aveam un pian la care nimeni nu cânta.

Televizorul ispășea o condamnare pe viață.

Canapeaua primise douăzeci de ani.

Uneori, când suna telefonul, unul dintre noi ieșea, ocolea în fugă veranda și se ducea la casa de alături; era doar bătrâna doamnă Chilman: cumpărase o sticlă cu suc de roșii și nu-i putea desface ticăloșia de capac. Pe urmă, acela dintre noi care ieșise se întorcea și lăsa ușa de la intrare să se trântască, iar viața mergea mai departe.

Da, pentru noi cinci, viața întotdeauna mergea mai departe.

Era ceva ce ne administram reciproc cu vârf și îndesat, mai ales atunci când lucrurile decurgeau foarte bine sau foarte rău. Așa se întâmpla când ieșeam pe strada Archer în după-amiaza inserării. Băteam orașul. Turnurile, străzile. Copacii cu aer îngrijorat. Absorbeam dialogurile strigate în gura mare din cârciumi, din case și din blocurile de locuințe, fără să ne îndoim vreo clipă că locul ne aparținea. Pe undeva ne așteptam să-l înșfăcăm și să-l ducem acasă, strâns la subsoară. Nu conta că aveam să ne trezim a doua zi constatând